
РОЗДІЛ VI. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 346.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.44>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Бакай Ю.Ю.,

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
ORCID ID: 0000-0002-8009-2915*

Гончаренко Я.А.,

*студентка факультету адвокатури
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0003-3471-2834*

Бакай Ю.Ю., Гончаренко Я.А. Актуальні питання законодавчого забезпечення у сфері державної підтримки суб'єктів агробізнесу під час воєнного стану.

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових засад державної підтримки суб'єктів агробізнесу під час воєнного стану. Проаналізовано сучасне законодавство у сфері державної підтримки агробізнесу. Встановлено, що центральний законодавчий акт - Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» не містить визначення поняття «державна підтримка сільського господарства», має значну кількість внесених змін та ряд виключених положень, що свідчить про декларативність більшості норм, безсистемність та неефективність правового регулювання у вказаній сфері. Закріплений на нормативно-правовому рівні перелік видів державної підтримки суб'єктів агробізнесу, таких як фінансова, бюджетна, кредитна, податкова, організаційно-регулятивна, страхова, формує уявлення достатності забезпечення сільськогосподарських товаровиробників державною підтримкою для успішного провадження ними господарської діяльності, забезпечення продовольчої безпеки, розвитку сільських територій. Проте, більшість заходів, передбачених різними видами державної підтримки, не знаходять реального втілення в діяльності суб'єктів агробізнесу.

Враховуючи повномасштабні воєнні дії на території України, змінилась організаційна структу-

ра виробництва у галузі сільського господарства, структура використання сільськогосподарських угідь, територіальне розміщення сільськогосподарських товаровиробників тощо. Тому доведено доцільність розробки новітньої концепції державної підтримки суб'єктів агробізнесу, що дасть поштовх для використання економічного потенціалу сільських територій. Розробка новітньої концепції державної підтримки суб'єктів агробізнесу у воєнний та повоєнний період надасть можливість розвитку дрібнотоварних форм господарювання у сільському господарстві, сприятиме забезпеченню продовольчої безпеки, формуванню правових механізмів визначення та фінансування стратегічних пріоритетів державної підтримки агробізнесу з урахуванням соціально-економічного розвитку країни на довгострокову перспективу.

Ключові слова: державна підтримка, агробізнес, аграрний сектор, грантова підтримка, грант, суб'єкт агробізнесу.

Bakai Y.Y., Honcharenko Y.A. Current issues of legislative support in the field of the governmental support of agricultural business under the martial law.

The article is devoted to the study of the theoretical and legal foundations of the governmental support of agricultural business under the martial law. The current legislation in the field of the governmental support for agribusiness was analyzed. It was established that the central legislative act - the

Ukrainian Law that is called "About Governmental Support of Agriculture of Ukraine" does not contain a definition of the concept of "governmental support of agriculture", has a significant number of amendments and a number of excluded provisions, which indicates the declarative nature of most norms, the lack of system and ineffectiveness of legal regulation in the specified field. The list of types of governmental support for agribusiness entities, such as financial, budgetary, credit, tax, organizational-regulatory, insurance, established at the regulatory and legal level, forms an idea of the sufficiency of providing agricultural commodity producers with governmental support for their successful implementation of economic activities, ensuring food security, development of rural territory. However, most of the measures provided for by various types of governmental support do not find real implementation in the activities of agribusiness entities.

Taking into account the full-scale military actions on the territory of Ukraine, the organizational structure of production in the field of agriculture, the structure of agricultural land use, the territorial location of agricultural producers, etc., has changed. Therefore, the expediency of developing the latest concept of governmental support for agribusiness entities, which will give an impetus to the use of the economic potential of rural areas, has been proven. The development of the newest concept of governmental support for agribusiness entities in the war and post-war period will provide an opportunity for the development of small-scale forms of management in agriculture, will contribute to food security, the formation of legal mechanisms for determining and financing strategic priorities of state support for agribusiness, taking into account the country's long-term socio-economic development.

Key words: governmental support, agribusiness, agricultural sector, grant support, grant, agribusiness entity.

Постановка проблеми. У вкрай складному становищі через повномасштабну військову агресію Російської Федерації на сьогодні перебуває аграрний сектор України. Частина території нашої держави залишається в окупації, на значній частині території ведуться активні бойові дії, від ракетно-артилерійських обстрілів пошкоджено або знищено матеріально-технічну базу сільськогосподарських товаровиробників, зокрема тваринницькі ферми, зерносховища, елеватори, сільськогосподарську техніку, меліоративні системи та споруди тощо, понад 80 тис. кв. км. сільськогосподарських угідь заміновано, значної шкоди завдано ґрунтам, лісам, водним об'єктам внаслідок вибухів боєприпасів, викрадено й вивезено окупантами з окупованих територій сіль-

ськогосподарську продукцію. До того ж заблокована акваторія Чорного моря паралізує експорт агропродукції на світові ринки й сприяє формуванню спекулятивних цін в частині викупу сільськогосподарської продукції у безпосередніх аграрних виробників.

Аграрний сектор України є єдиним сектором матеріального виробництва й національної економіки, що формує продовольчу безпеку держави і здатен забезпечити населення необхідними продуктами харчування і продовольчою сировиною рослинного й тваринного походження. Ведення повномасштабної війни на території України створює загрози у сфері забезпечення продовольством не лише населення нашої держави, але й інших держав, зокрема країн Азії та Африки, які є імпортозалежними від поставок сільськогосподарської продукції національних виробників[1, с. 11].

Широкомасштабні військові дії суттєво змінили організаційну структуру виробництва в галузі сільського господарства, структуру використання сільськогосподарських угідь, територіальне розміщення сільськогосподарського виробництва, вплинули на процеси сільської демографії та міграції, а також інші процеси розвитку сільських територій. Саме тому державна підтримка суб'єктів агробізнесу є необхідною для функціонування його як на сьогодні, так для відновлення у повоєнний період. Цим і зумовлюється виключна актуальність і своєчасність дослідження теоретико-правових засад державної підтримки суб'єктів агробізнесу під час воєнного стану.

Стан опрацювання Проблематиці дослідження правових засад державної підтримки аграрної сфери приділяли увагу багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: Ю.Ю. Бакай, О.В. Будай, Х.А. Григор'єва, О.В. Дмитрик, Х.І. Іваськевич, Н.І. Коваль, Г.С. Корнієнко, Т.В. Курман, С.І. Марченко, А.А. Осіпова, Г.О. Прунцева, Я.О. Самсонова, І.П. Сафонов, А.М. Статівка, І.М. Титарчук та ін. Незважаючи на всебічне дослідження даної проблематики реалії сьогодення, пов'язані з веденням воєнного стану та новітніми змінами у законодавстві, потребують подальшого опрацювання.

Метою статті є аналіз законодавчого забезпечення у сфері державної підтримки суб'єктів агробізнесу на сучасному етапі, встановлення ролі держави у процесі підтримки агробізнесу на період дії воєнного стану в Україні, визначення перспектив і напрямів розвитку законодавства в сфері державної підтримки суб'єктів агробізнесу.

Виклад основного матеріалу. Колектив авторів підручника «Аграрне право» за редакцією А.М. Статівки (Харків, 2021 р.) визначає категорію «державна підтримка сільського господарства» як це сукупність заходів економіко-правового характеру у бюджетній, кредитній, ціновій,

страховій, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення країни [2, с. 13].

На думку Х.А. Григор'євої, державна підтримка сільського господарства – це закріплена в законодавстві система заходів організаційного, фінансового та інформаційного-консультативного характеру, що здійснюється уповноваженими державними органами та іншими суб'єктами відносно суб'єктів аграрного господарювання на виконання основних завдань аграрної політики з метою гарантування продовольчої безпеки, утворення стабільного середовища існування товарних виробників сільськогосподарської продукції, охорони навколишнього природного середовища під час здійснення сільськогосподарської діяльності, соціального розвитку села [3, с. 40].

С.І. Марченко розглядає державну підтримку як урегульовану нормами права сукупність організаційних, економічних, правових та інших засобів (пільг та переваг), які надаються державою (в особі уповноважених органів за рахунок державних ресурсів або через відмову держави від отримання певних доходів), суб'єктам господарювання, діяльність яких пов'язана із сільськогосподарським виробництвом із метою забезпечення продовольчої безпеки держави, розв'язання соціально-економічних проблем, сприяння соціальному розвитку сільських територій, відновлення і підтримання екологічної рівноваги територій [4, с. 146].

А.О. Науменко визначає державну підтримку агропромислового комплексу економіки як невіддільну частину державного регулювання, як сукупність різних інструментів і форм економічного впливу на розвиток сільського господарства з метою формування стабільності й конкурентоздатності всіх категорій господарств, створення можливостей для насичення ринку якісним продовольством, розвитку сільських територій і досягнення продовольчої безпеки країни [5, с. 94].

Центральним законодавчим актом, який регулює питання щодо надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам й визначає основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінній, регуляторній та інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, а також забезпечення продовольчої безпеки населення, є Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р. № 1877-IV [6]. Зазначений нормативно-правовий акт закріплює такі види державної підтримки як:

1. Фінансова підтримка:

а) фінансова підтримка суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через меха-

нізм здешевлення кредитів, який здійснюється в режимі кредитної субсидії та полягає у субсидуванні частини плати (процентів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті, та компенсації лізингових платежів – часткове відшкодування сплачених суб'єктами господарювання агропромислового комплексу лізингових платежів за придбані техніку та/або обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу;

б) додаткова фінансова підтримка сімейних фермерських господарств, які зареєстровані платниками єдиного податку четвертої групи через механізм доплати на користь застрахованих осіб – членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

2. Бюджетна підтримка:

а) бюджетна тваринницька дотація, встановлена у твердих сумах з розрахунку на одну голову об'єкта дотації (таких як велика рогата худоба, свині, вівці, коні, птиця свійська, кролі, кози тощо), що перебуває безпосередньо у власності сільськогосподарського товаровиробника станом на початок чергового бюджетного року;

б) бюджетна дотація для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва певної сільськогосподарської продукції, а саме вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів, винограду, зерняткових і кісточкових фруктів, ягід, горіхів та інших фруктів, розведення великої рогатої худоби молочних порід, коней, буйволів, овець, кіз, свиней, свійської птиці тощо;

в) державна підтримка виробників плодів, ягід, винограду, хмелю та аквакультури, які закладають плодово-ягідні насадження, виноградники та хмільники, вирощують овочі, для часткової компенсації витрат понесених на придбання садивного матеріалу, проведення робіт та придбання матеріалів для спорудження шпалер і встановлення систем краплинного зрошення, нового будівництва холодильників для зберігання плодів, ягід, столових сортів винограду, хмелю та овочів власного виробництва, цехів первинної переробки винограду, плодів, ягід та овочів власного виробництва, об'єктів із заморожування плодово-ягідної продукції та ін.;

г) бюджетна дотація для відновлення переданих у власність організацій водокористувачів непрацюючих насосних станцій або станцій з низькими показниками продуктивності тощо.

Аналіз вказаного нормативно-правового акту дозволяє звернути увагу, перш за все, на відсутність законодавчого закріплення самого визначення державної підтримки сільського господарства, значну кількість внесених змін та відміну ряду положень, що в свою чергу, свідчить про декларативність більшості норм, безсистемність

та неефективність правового регулювання у вказаній сфері. Закріплений на нормативно-правовому рівні перелік видів державної підтримки суб'єктів агробізнесу формує уявлення достатності забезпечення сільськогосподарських товаровиробників державною підтримкою для успішного провадження ними господарської діяльності, забезпечення продовольчої безпеки та розвитку сільських територій. Проте, на жаль, більшість заходів, передбачених різними видами державної підтримки, не знаходять реального втілення в діяльності суб'єктів агробізнесу.

Повномасштабне вторгнення країни-агресора вплинуло на законодавство у сфері державної підтримки суб'єктів агробізнесу, в результаті чого було прийнято нові закони та підзаконні нормативно-правові акти, а також внесені зміни до чинного аграрного законодавства.

Враховуючи те, що посівна компанія 2022 року опинилась на межі зриву, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 р. № 2145-IX було врегульовані земельні відносини під час дії воєнного стану з метою використання всіх доступних сільськогосподарських угідь для ведення сільського господарства. Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту: 1) договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту земель сільськогосподарського призначення, строк яких закінчився після введення воєнного стану, поновлюється на один рік без волевиявлення сторін та без внесення відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно; 2) земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності передаються в оренду на строк до одного року виключно для ведення товарного сільськогосподарського виробництва; 3) власники та користувачі земельних ділянок звільняються від відповідальності за невиконання вимог щодо використання земель за цільовим призначенням, а саме за невикористання земельних ділянок тощо [7].

Разом з тим, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. № 2120-IX сільськогосподарські товаровиробники тимчасово були звільнені від плати за землю (земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності) за земельні ділянки (земельні частки (паї), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, та перебувають у власності або користванні, у тому числі на умовах оренди, фізичних

або юридичних осіб, а також за земельні ділянки (земельні частки (паї), визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухо-небезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди [8].

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 274 [9] внесено зміни до постанов № 28 від 24 січня 2020 р. та № 723 від 14 липня 2021 р. Так, згідно з Порядком надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28, з метою фінансування сільськогосподарських товаровиробників для провадження сільськогосподарської діяльності на період воєнного стану та протягом шести місяців після його припинення чи скасування, відновлення виробничих потужностей зруйнованих частково або повністю внаслідок проведення (воєнних) бойових дій, державна підтримка надається у вигляді: 1) часткової компенсації процентних ставок за кредитами; 2) надання гарантій уповноваженим банкам на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, наданими суб'єктам підприємництва. При цьому для реалізації мети надання державної підтримки кредит може бути наданий сільськогосподарському товаровиробнику на придбання основних засобів та покриття будь-яких витрат, пов'язаних із провадженням сільськогосподарської діяльності, розмір компенсаційної процентної ставки за наданим сільськогосподарському товаровиробнику кредитом, який підлягає сплаті ним за рахунок власних коштів, становить 0 відсотків річних на період воєнного стану, а у разі припинення чи скасування воєнного стану – до завершення строку кредитування [10].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 723 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» [11], до якої також було внесено зміни, на період воєнного стану у разі надання державних гарантій на портфельній основі для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів за кредитами, що надаються сільськогосподарським товаровиробникам: 1) не застосовуються граничні показники річного доходу й середньої кількості працівників позичальників, та обмеження щодо частини портфеля кредитів, зобов'язання за якою забезпечені державною гарантією на портфельній основі; 2) змінені граничні обсяги державних гарантій на портфельній основі на рівні - не більше 80 відсотків загальної суми зобов'язань за основним боргом за портфелем кредитів банку-кредитора та 80 відсотків за кожним окремим кредитом протягом усього строку дії державних гарантів, наданих під час воєнного стану.

Разом з тим, Постановою Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 р. № 312 внесено

зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%», що в свою чергу закріпило заходи фінансової підтримки середніх агропідприємств (річний дохід до 50 млн євро) та великих (річний дохід понад 50 млн євро). Максимальна сума кредиту – 60 млн грн за процентною ставкою 0% річних протягом воєнного стану і одного місяця після його припинення та 5% річних після завершення такого періоду і до кінця строку кредиту [12].

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 р. № 378 «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 723» було запроваджено надання державних гарантій для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів для фінансування посівів сільськогосподарських культур, купівлі сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів), що підпадає під визначення груп 1-24 УКТЗЕД, а також добрив, засобів захисту рослин, пестицидів та агрохімікатів, пально-мастильних матеріалів, запасних частин, основних засобів та нематеріальних активів, оплати праці, оренди нерухомого та рухомого майна, інших товарів (робіт, послуг), що використовуються суб'єктами господарювання – сільськогосподарськими товаровиробниками під час провадження операційної діяльності [13].

З метою підтримки фермерських господарств, як основних виробників сільськогосподарської продукції, Постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 р. № 918 затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції, який визначає механізм використання коштів, що надаються з метою забезпечення безперебійного виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення рівня продовольчої безпеки та економічної стійкості України. Напрямами такої державної підтримки є: 1) бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь сільськогосподарського призначення (1 гектар) для провадження сільськогосподарської діяльності – у розмірі 3100 гривень на 1 гектар, але не більше 372000 гривень для одного отримувача; 2) спеціальна бюджетна дотація за утримання великої рогатої худоби (корів) усіх напрямів продуктивності – на кожну корову, яка перебуває у власності отримувача, ідентифікована та зареєстрована відповідно до законодавства станом на дату подання заявки, - у розмірі 5300 гривень на одну корову, але не більше 530000 гривень для одного отримувача [14].

Окремої уваги заслуговує питання щодо відшкодування шкоди, яка була завдана суб'єктам агробізнесу внаслідок повномасштабної війни на території нашої держави. За попередніми оцінками, станом на початок 2023 року найбільше через воєнну агресію Російської Федерації

постраждали Чернігівська, Харківська, Сумська, Київська, Донецька, Луганська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області. У цих регіонах на початку 2022 року було сконцентровано по усіх категоріях господарств: поголів'я ВРХ – 25,3%, корів – 25,8%, свиней – 31,5%, овець та кіз – 28,2%, птиці – 24,9%. Виробництво продукції тваринництва: м'яса – 20%, молока – 28,7%, яєць – 44,8%. Близько 2 млрд грн склали збитки від загибелі тварин та пошкодження й руйнування тваринницьких ферм. Наразі підтверджений обсяг втрат: 6 тисяч голів корів, до 100 тисяч свиней, понад 3,5 млн птиці. Також 206 підприємств зруйновані або пошкоджені.

У зв'язку з цим, 20 березня 2022 року було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України №326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Зазначений Порядок встановлює процедуру визначення шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії, починаючи з 19 лютого 2014 року за такими напрямами: людські втрати та пов'язані з ними соціальні витрати; економічні втрати, пов'язані з людськими втратами; військові втрати; втрати, пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, забезпеченням безпеки дорожнього руху, забезпеченням недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні, здійсненням пропуску через державний кордон, захистом населення і територій від надзвичайних ситуацій, бойовими діями; соціальний захист ветеранів війни; втрати житлового фонду та об'єктів благоустрою; втрати об'єктів громадських будівель; втрати об'єктів житлово-комунального господарства; шкода, завдана земельним ресурсам; втрати надр; збитки, завдані водним ресурсам; шкода, завдана атмосферному повітрю; втрати лісового фонду; збитки, завдані природно-заповідному фонду; втрати інфраструктури транспорту, інфраструктури (зокрема фізичної) електронних комунікаційних мереж; втрати енергетичної інфраструктури; втрати культурної спадщини; економічні втрати підприємств (крім підприємств оборонно-промислового комплексу), у тому числі господарських товариств; втрати установ та організацій (крім установ та організацій оборонно-промислового комплексу); економічні втрати підприємств оборонно-промислового комплексу, у тому числі господарських товариств [15]. За кожним визначеним напрямом має бути розроблена та затверджена методика визначення шкоди та збитків, але, на жаль, на сьогодні таких методик все ще немає, що суттєво ускладнює становище вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, які зазнали таких втрат та збитків.

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі

питання надання грантів бізнесу» від 21 червня 2022 р. № 738 було запроваджено Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, Порядок надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства та Порядок надання грантів для створення або розвитку тепличного господарства[16].

Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту, грантове фінансування здійснюється за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету, який згідно з Порядком використання коштів резервного фонду бюджету, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 415 [17], формується для покриття непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету.

Висновки. Викладене дозволяє зробити висновки, що державна підтримка суб'єктів агробізнесу в умовах воєнного стану має дуже важливе значення, оскільки від діяльності та продуктивності агропромислового комплексу залежить продовольча безпека не лише України, але й світу в цілому. Такі вкрай необхідні заходи, як зменшення податкового навантаження, пільгове кредитування, збільшення посівних площ, надання державних гарантій, бронювання військовозобов'язаних працівників, дозвіл експлуатації сільськогосподарської техніки без реєстрації тощо спрямовані передусім на підтримання життєдіяльності аграрного сектору економіки в ці складні часи.

Не можна не погодитись з думкою Х.А. Григор'євої, яка зауважила, що життєво важливо будувати законодавство таким чином, щоб державна підтримка сільського господарства була цілісною, взаємопов'язаною, взаємоузгодженою системою правових заходів. Це принципово, адже не стільки конкретні правові механізми підтримки, скільки їх системність, стабільність та дієвість дають позитивний та довгостроковий ефект. На жаль, сьогодні законодавство про державну підтримку сільського господарства України нагадує розібраний та наполовину зруйнований дитячий конструктор: воно являє собою несистематизовану сукупність величезної кількості розрізаних, розкиданих по всьому законодавству правових норм, значна частина яких є декларативною або застарілою[3, с. 29].

Незважаючи на наявність спеціального Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» більшість механізмів державної підтримки суб'єктів агробізнесу зосереджені у підзаконних нормативно-правових актах, що свідчить про його поверхневий характер. Окрім того, в сучасних умовах в аграрному секторі з'являється новий вид державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, а саме грантова підтримка, жодного слова про яке не

згадується у спеціальному законі, що є прогалиною сучасного законодавства, потребує усунення і детальної правової регламентації.

Узагальнюючи зарубіжний та вітчизняний досвід реалізації державних програм у галузі підтримки агробізнесу, правове регулювання соціально-економічних умов функціонування суб'єктів агробізнесу та можливості розвитку їх у майбутньому, є доцільним розроблення новітньої концепції державної підтримки агробізнесу у воєнний та післявоєнний періоди, що дасть поштовх не лише нарощуванню економічного потенціалу країни, але й стане визначальним фактором сталого розвитку сільських територій й агросфери в цілому. Важливим аспектом має стати механізм правового регулювання процесів моніторингу ефективності заходів підтримки суб'єктів агробізнесу, формування прозорості та підзвітної системи розподілення державної допомоги, надання грантової підтримки суб'єктам агробізнесу, а також відшкодування шкоди, завданої суб'єктам агробізнесу та агросфері внаслідок повномасштабної війни на території нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Курман Т.В. Аграрне право і законодавство України: синергетичні засади й перспективи розвитку в умовах глобальних загроз. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія* / за ред. д.ю.н., проф. А.П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т.В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.
2. Аграрне право: підручник / В.М. Корнієнко, Г.С. Корнієнко, І.М. Кульчій та ін.; за ред. А.М. Статівки. – Вид. 2-ге, змін. Харків: Право, 2021. 416 с.
3. Григор'єва Х.А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення: монографія. Херсон: Вид. дім «Гельветика». 2019. 576 с.
4. Марченко С.І. Поняття державної підтримки суб'єктів аграрного підприємництва. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2002. Вип. 46. С. 145–149.
5. Науменко А.О. Державне регулювання агропромислового комплексу України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Т. 30(69). № 4. 2019. С. 93–97.
6. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон Укра-

- їни від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 212-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
  9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» від 12.03.2022 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-п#Text>.
  10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання фінансової державної підтримки» від 24.01.2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-п#Text>.
  11. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14.07.2021 р. № 723. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2021-п#Text>.
  12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і № 29» від 18.03.2022 р. № 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2022-п#Text>.
  13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 723» від 27.03.2022 р. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2022-п#Text>.
  14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції» від 16.08.2022 р. № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2022-п#Text>.
  15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» від 20.03.2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#Text>.
  16. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів бізнесу» від 21.06.2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-п#n200>.
  17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету» від 29.03.2002 р. № 415. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-п#Text>.